

Kurssammanfattning - Ekonomi

Ekonomi och organisation, LMU450

Chalmers tekniska högskola
Susanne Kullberg
(susanne.kullberg@chalmers.se)

Ekonomidelens övergripande teman

- Ekonomiska grundbegrepp och resultatplanering (kap 1-3)
- Produktkalkylering, del 1 & 2 (kap 3-5)
- Investeringskalkylering (kap 7-8)
- Årsredovisning och finansiell analys, del 1 & 2 (kap 9-10)

Lärandemål - ekonomi

Efter avslutad kurs ska studenten kunna:

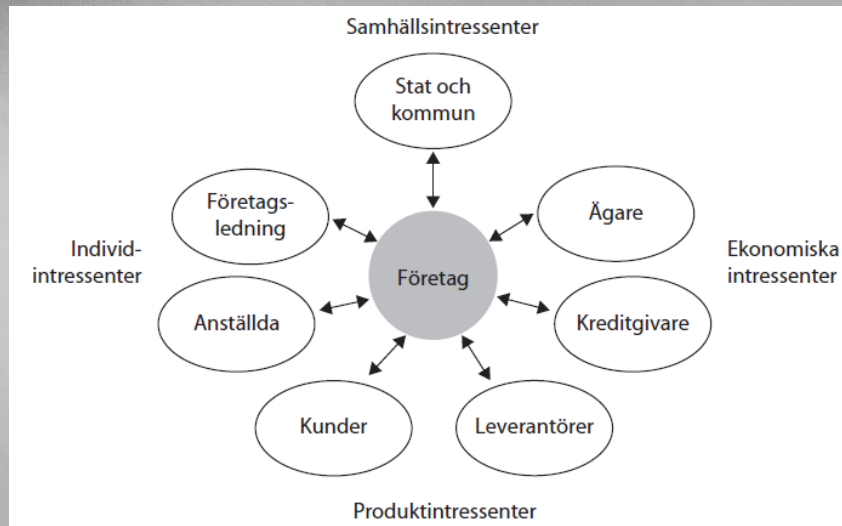
- Använda och förklara grundläggande ekonomiska begrepp.
- Utföra enklare ekonomiska kalkyler för produkter och planering av resultat
- Förstå och beskriva årsredovisningar
- Genomföra enkla investeringskalkyler utifrån givna fakta
- På en grundläggande nivå förstå vad en marknad är samt hur marknadens egenskaper påverkar företagets situation.

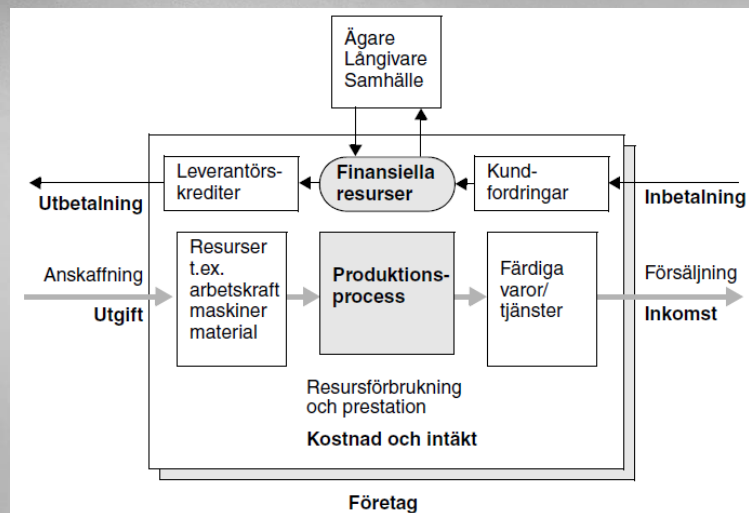
Lärandemål

- Använda och förklara grundläggande ekonomiska begrepp.
- Utföra enklare ekonomiska kalkyler för produkter och planering av resultat
- På en grundläggande nivå förstå vad en marknad är samt hur marknadens egenskaper påverkar företagets situation.

Intressentmodellen

Ekonomiska grundbegrepp

Resultat- och balansräkning

Resultaträkning	Balansräkning	
Intäkter	Anläggnings- tillgångar	Eget kapital
Kostnader	Omsättnings- tillgångar	Skulder
Resultat		

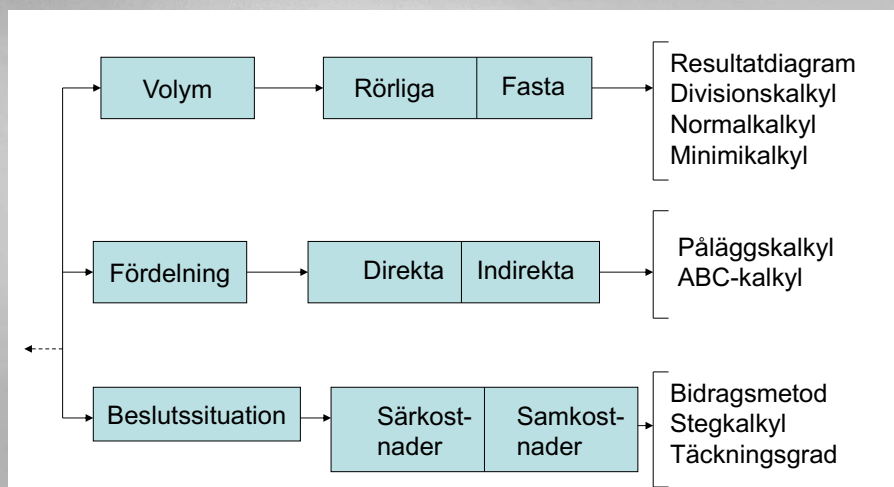
Likviditet och lönsamhet

- Likviditet = "företagets betalningsförmåga på kort sikt"
 - Bestäms av dess inbetalningar och utbetalningar
- Lönsamhet = "företagets betalningsförmåga på lång sikt"
 - Bestäms av dess intäkter och kostnader

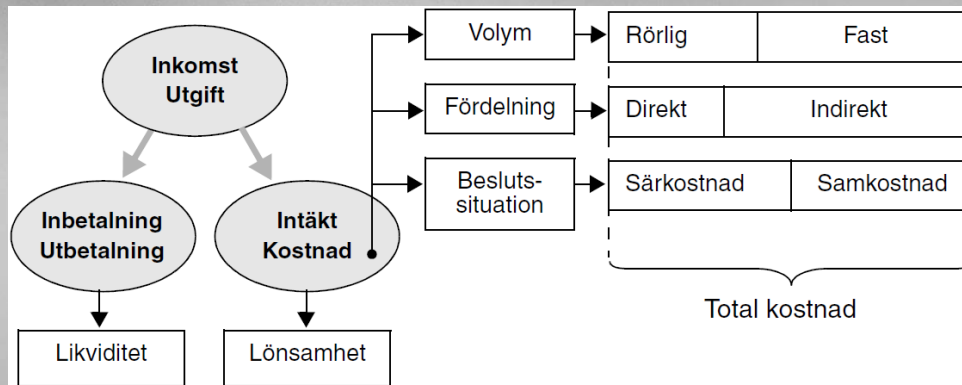
Kostnadsanalys – tre perspektiv

- Rörlig och fast kostnad
 - Ändras kostnaden när produktions- eller försäljningsvolymen ändras?
- Direkt och indirekt kostnad
 - Är kostnaden direkt hänförlig till ett visst kalkylobjekt (kostnadsbärare) eller är den gemensam för flera kalkylobjekt?
- Särkostnad och samkostnad
 - Är kostnaden påverkbar i beslutssituationen?

Kostnadsuppdelning, grundbegrepp och kalkyler

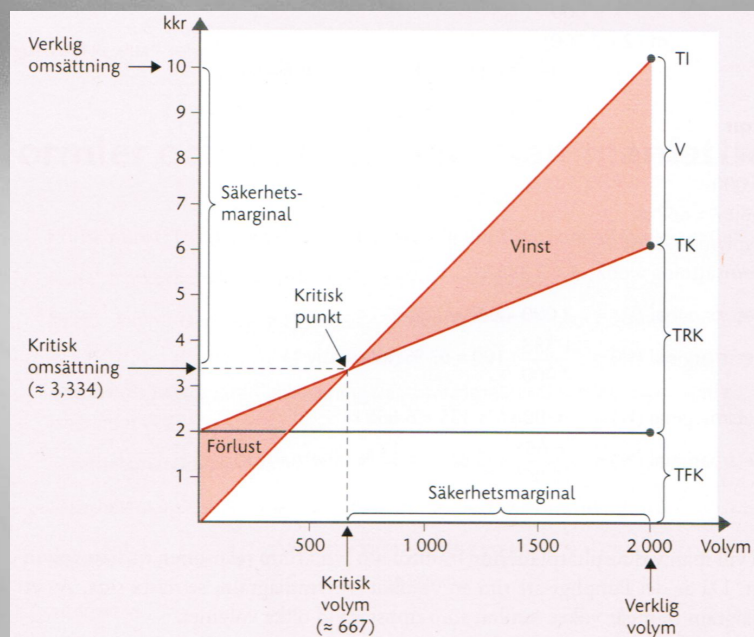

Sammanfattning – grundläggande begrepp

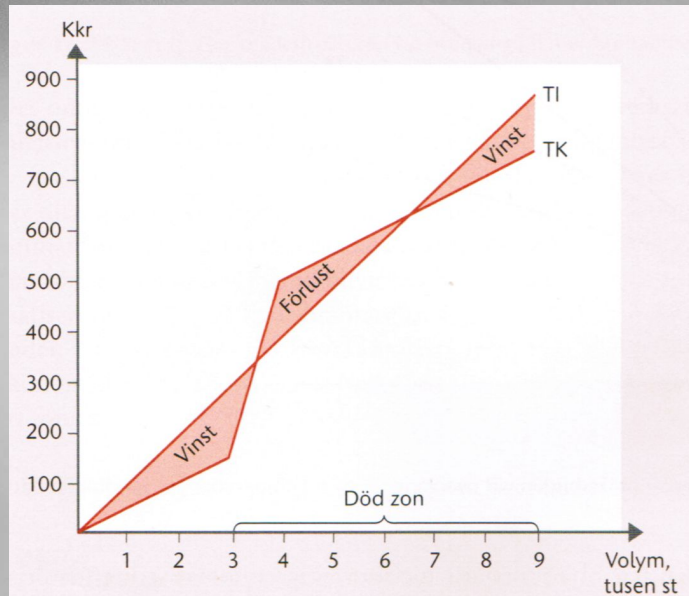

Alternativkostnad – En fiktiv kostnad. Värde man går miste om genom att välja ett annat alternativ.

Resultatdiagram

Död zon - illustration

Periodkalkylering

- Divisionskalkyl: Självkostnad kr/st = $\frac{\text{Totala kostnader för perioden}}{\text{Verklig volym}}$
- Utnyttjandegrad = $\frac{\text{Verklig volym}}{\text{Normal volym}}$
- Normalkalkyl: Självkostnad kr/st = $\frac{\text{Fasta kostnader}}{\text{Normal volym}} + \frac{\text{Rörliga kostnader}}{\text{Verklig volym}}$
- Minimikalkyl: Rörlig kostnad kr/st = $\frac{\text{Rörliga kostnader}}{\text{Verklig volym}}$

Självkostnadskalkylering

- Vad är en "självkostnad"?
 - Den långsiktiga kostnaden per styck för att företaget ska kunna tillhandahålla produkten.
 - Alla företags kostnader för företags produkter till dess att de är producerade, levererade och betalda.

Kalkylering baserad på direkta och indirekta kostnader

- Direkta kostnader, t.ex.
 - Direkta materialkostnader, DM
 - Direkta lönekostnader, DL
- Indirekta kostnader, t.ex.
 - Materialomkostnader, MO
 - Tillverkningsomkostnader, TO
 - Affärsomkostnader, AffO
- $\text{Självkostnad} = \text{total direkt kostnad} + \text{"rättvis" andel av indirekta kostnader}$
- Kausalitet

Två angreppssätt:

- **Påläggskalkylering** – täckning för omkostnader åstadkoms via procentuella pålägg på de direkta kostnaderna

- **ABC-kalkylering** – högre kausalitet åstadkoms via analys av resursförbrukningen i företagets aktiviteter

Självkostnadskalkylens beståndsdelar

dM – direkt material	Tillverkningskostnad, TK	Självkostnad
MO – materialomkostnad		
dL – direkt lön		
TO - tillverkningsomkostnad		
Övr Direkta Tillverkningskostnader		
AO+FO (alt AFFO) – försäljningsomkostn + administrationsomkostn		
Övr Direkta Försäljningskostnader		

Påläggskalkylering

- Påläggssatser bestäms ibland godtyckligt, t.ex. "Vi lägger 30 % på direkta kostnader för att täcka omkostnader".
- Men oftast beräknas pålaggsatsen fram som...

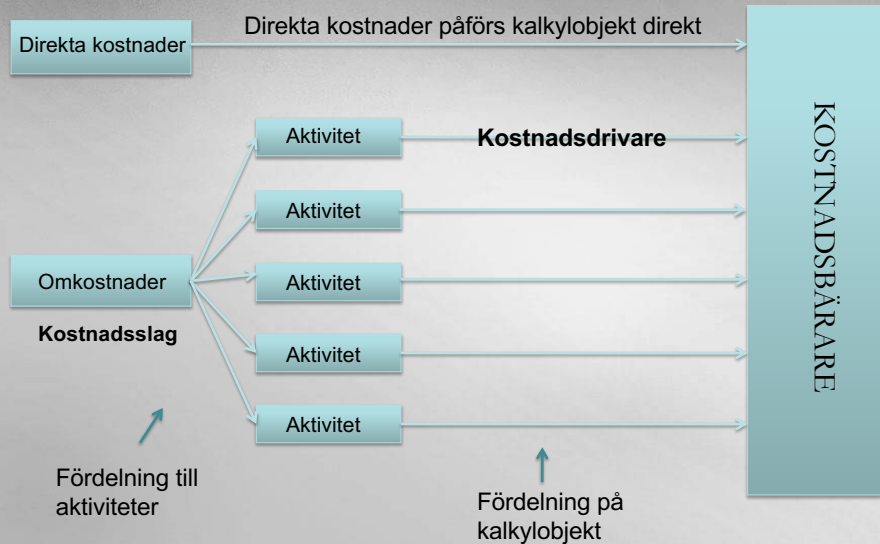
$$\text{Påläggssats} = \frac{\text{Total omkostnad}}{\text{Total direkt kostnad}}$$

...utifrån historiska eller budgeterade kostnader.

Kalkyltrappan – grunden för påläggskalkylering

Fördelning vid ABC-kalkyl

ABC-kalkylering

- Omkostnader uppstår som ett resultat av att aktiviteter utförs i företaget
- Genom att kvantifiera och prissätta aktiviteterna, och härleda i hur hög grad olika kalkylobjekt använder aktiviteterna, kan en mer kausal fördelning av omkostnader åstadkommas.
- Kostnadsdrivare = en faktor som åstadkommer en förändring i en aktivitets kostnader

Enkel bidragskalkylering

- Totalt täckningsbidrag (TTB) = total särintäkt – total särkostnad
- Resultat = TTB – samkostnad
- Täckningsgrad (TG) = TB / särintäkt
- Täckningsgrad (TG) = TTB / total särintäkt

Stegkalkyl - uppställning

	Vin			Sprit			Totalt
	Mosbach	Honfleur	Summa	Ton Mohr	Brims Ness	Summa	
Särint/st	15 kr/l	19 kr/l		50 kr/l	70 kr/l		
Särkostn/st	7 kr/l	8 kr/l		25 kr/l	30 kr/l		
TB1	8 kr/l	11 kr/l		25 kr/l	40 kr/l		
Antal	750 000 l	330 000 l		220 000 l	40 000 l		
TB2	6 mkr	3,63 mkr	9,63 mkr	5,5 mkr	1,6 mkr	7,1 mkr	
Prod.grp särkostnader			2,43 mk			0,59 mkr	
TB3			7,2 mkr			6,51 mkr	13,71 mkr
Divisionens särkostnader							8,5 mkr
TB4							5,21 mkr

Bidragsskalkyl vid ledig kapacitet

- Beslutsregel: En viss produkt (eller order, eller beslut) är kortsiktigt lönsam om $TB > 0$. Alla positiva TB ska utnyttjas.

Bidragsskalkyl - En trång sektion

- Trång sektion = flaskhals, begränsande faktor
- Välj det beslut som ger högst TB per enhet av trång sektion.

$$\frac{TB/st}{Trång\ sektion/st} = TB/trång\ sektion$$

Investering

- En investering är en kapitalsatsning som ger betalningskonsekvenser under en längre tid.
- En investering påverkar företagets kassaflöde och lönsamhet
- Företaget betalar ut pengar för att få igen dem längre fram i tiden
- Investeringskalkyler hjälper företag att
 - avgöra om investeringen är lönsam
 - rangordna och prioritering mellan olika investeringar
 - belyser investeringarna likviditetspåverkande effekter

Olika metoder för investeringskalkylering

- **Nuvärdesmetod** – betonar lönsamhet och mäts i kronor
 - **Annuitetsmetod** – vid jämförelser med skilda förutsättningar som olika investeringslängd och/eller grundinvesteringens storlek
 - **Kapitalvärdeskvot** – nuvärdet i jämförelse med grundinvestering
- **Internräntemetod** – betonar avkastning och mäts i procent
- **Pay-backmetod** – fokuserar på återbetalningstid och därmed likviditetsaspekter, mäts i tid

Resultaträkning - förenklad

+ Rörelsens intäkter	
- Rörelsens kostnader	
= Rörelseresultat	
+ Finansiella intäkter	
- Finansiella kostnader	
= Resultat efter finansiella poster	
+ Extraordinära intäkter	
- Extraordinära kostnader	
+/- Bokslutsdispositioner	
= Resultat före skatt	
- Skatt	
= Årets resultat	

Balansräkningen

Tillgångar (Kapitalanvändning)		Skulder och eget kapital (Kapitalanskaffning)	
Anläggningstillgångar	X	Eget kapital	X
Omsättningstillgångar II	X	- Obeskattade reserver	X
Omsättningstillgångar I	X	Långfristiga skulder	X
		Kortfristiga skulder	X
Totala tillgångar (balansomslutning) (= Total kapitalanvändning)	XX	Totala skulder o EK (= Total kapitalanskaffning)	XX

Räntabilitet

- Lönsamhetsmått
- Avkastning i förhållande till satsat kapital
- Ofta ur "intressents" synvinkel
- R_E anger vad som kommer ägarna tillgodo
- R_T visar vad alla finansiella intressenterna ska dela på

Räntabilitet på totalt kapital

- Total vinst (även finansiella intäkter) i förhållande till totalt kapital

$$R_T = \frac{\text{Rörelseresultat (EBIT) + finansiella intäkter}}{\text{Genomsnittligt Totalt kapital}}$$

Räntabilitet på eget kapital

- Resultat efter finansnetto i förhållande till eget kapital

$$R_E = \frac{\text{Resultat efter finansnetto}}{(\text{Genomsnittligt}) \text{ Justerat eget kapital}^*}$$

** Justerat eget kapital = Eget kapital + obeskattade reserver - skattesats*

Likviditet och Soliditet

- Likviditet – Betalningsförmåga på kort sikt
- **Kassalikviditet** = omsättningstillgångar (exkl varulager) / Kortfristiga skulder
- Soliditet – Kapitalstyrka - (Betalningsförmåga på lång sikt)
- **Soliditet I**
 - Justerat EK* / Totalt kapital
- **Soliditet II**
 - Riskbärande kapital (=EK+Obesk reserv) / Totalt kapital

Hävstångsformel

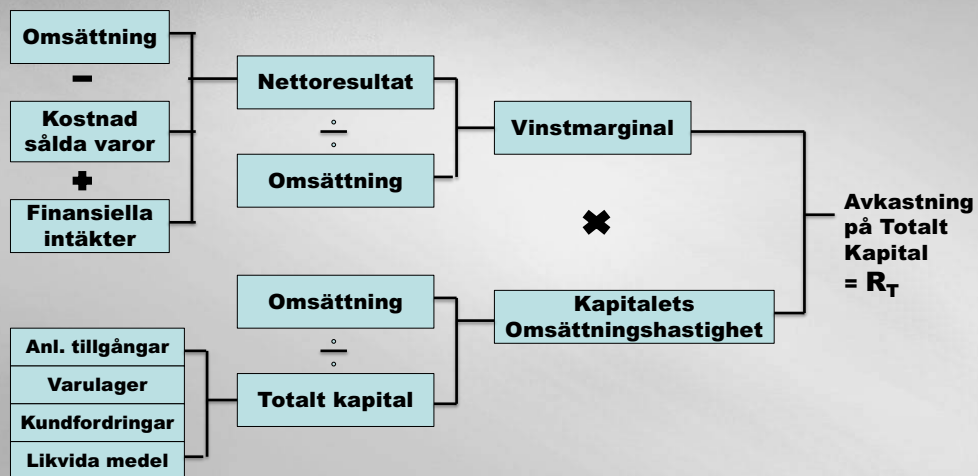
$$R_E = R_T + (R_T - R_S) * S/E$$

Rörelserisk → R_T
 Finansiell risk → $(R_T - R_S) * S/E$
 Vinst / förlust av lån → R_T
 Hävstångens längd → S/E

Sambandet mellan R_T och R_E

du Pont-modell

Räntabilitet = Vinstmarginal * Kapitalets omsättningshastighet

Inför tentan

- Tänk på att läsa hela frågan innan du svarar
- Strukturera ditt svar väl
- Samtliga svar ska motiveras
- Endast det som står skrivet kan bedömas
- Chalmersgodkänd räknare får användas
- Räntetabeller bifogas tentamen
- Skriv varje fråga på ett nytt svarsblad

Tack för en trevlig kurs 😊

Lycka till på tentan!

Kom ihåg att fylla i kursenkäten!

Ha en fin sommar!